

**Курагеу Н.Г.**, студент  
**Науковий керівник: Борисюк О.В.**,  
к.е.н., доцент  
Східноєвропейський національний  
університет ім. Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

## **РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ НЕОІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА**

В умовах неоіндустріального суспільства з'являються нові типи соціальних підприємств, які вирішують соціальні проблеми паралельно з отриманням прибутку. Основні види соціального підприємництва зосереджені в наданні послуг дітям, людям старшого покоління, інвалідам і т.д. Очікується прийняття закону про соціальне підприємництво, створюються умови для ефективного сталого розвитку та забезпечення економічної безпеки, як на регіональному, так і на державному рівні.

На даний час не існує єдиного, уніфікованого і загальноприйнятого визначення соціального підприємництва. Водночас в науковій літературі можна виділити чотири підходи до його визначення.

Перший підхід є узагальненим і широким, його суть полягає в тому, що під соціальним підприємництвом розуміють діяльність, кінцевим результатом якої є досягнення соціальної мети. Згідно даного підходу це може бути як традиційний бізнес із соціальною складовою, так і недержавні прибуткові і неприбуткові організації. Таке трактування не вважається повним, оскільки не окреслює тих особливостей, які відрізняють соціальне підприємництво від інших видів діяльності. Засновниками і прихильниками такого підходу є: Е. Шоу, Г. Морт, А. Фоулер [1].

Наступним є комбінований підхід, який передбачає існування не лише соціальної, а й бізнес-складової. А саме соціальне підприємництво - це процес створення нових підприємств, який веде до соціальних покращень, створює підприємницьку та суспільну цінність (А. Макміллан, Дж. Робінсон, Я. Рогалін).

Третій підхід є інноваційним (Дж. Мейр, Е. Нобоа, Х. Стівенсон, Ф. Перріні). Його суть полягає в трактуванні соціального підприємництва як інноваційного методу вирішення соціальних проблем. Особливістю даного підходу є виділення інноваційної складової діяльності й відповідно охоплення соціальних підприємств, які впроваджують інновації. Такий підхід є доволі однобоким і виключає соціальні підприємства, які є інвестиційним джерелом фінансування соціальної сфери без використання інновацій.

Останній підхід - проблемно-орієнтований, прихильниками якого є К. Лідбітер. Відповідно до цього підходу соціальне підприємництво - це діяльність, соціальні результати якої спрямовані на вирішення проблем певної соціальної групи громадян (люди з інвалідністю, вимушено переселені особи, люди з алко- або наркозалежністю та інші) [2, с.55 ].

Таким чином, наявність кількох підходів свідчить про те, що соціальне підприємництво поєднує в собі багато різноманітних аспектів діяльності

організацій і є відносно новим, ще до кінця не дослідженим поняттям. Порівнюючи розглянуті підходи, варто сказати, що всі вони передбачають соціальну спрямованість в діяльності підприємства.

Разом із тим соціальне підприємництво - новий спосіб економічної діяльності і відрізняється своїми особливостями [3, с. 155]:

- соціальні підприємства створюються для досягнення соціально значущих цілей, наприклад, для створення робочих місць для людей з обмеженими можливостями, для навчання дорослого населення і т.д.

- соціальні підприємства є самоокупними за рахунок реалізації результатів діяльності, благодійності, добровільних пожертвувань.

- інноваційне підприємництво, може бути здійснено шляхом використання нової ідеї або зовсім нової комбінації ресурсів для вирішення соціальних проблем і забезпечення економічної безпеки.

Хоча сьогодні демонструє нам відсутність законодавчої бази, на основі якої можна було б найбільш об'єктивно оцінити організаційно-правові засади соціального підприємництва, його вплив на вирішення окремих соціальних проблем в Україні та проаналізувати особливості його функціонування на території держави. Однак, «Молодіжний центр з проблем трансформації соціальної сфери “СОЦІУМ-XXI”», трактуючи соціальні підприємства, як організації (незалежно від організаційно-правової форми), які вирішують соціальні та/чи екологічні проблеми, створило «Єдиний каталог соціальних підприємств», на основі якого можна частково продемонструвати тенденції розвитку даного виду діяльності [4, с.271]. Серед поданого в Каталозі переліку соціальних підприємств за останні 10 років (з 2008 р. до 2017 р.) було зареєстровано 112 таких організаційних структур, з них 66 - були зареєстровані у 2015-2016 рр.

Окрім того, молодіжний центр з проблем трансформації соціальної сфери «СОЦІУМ-XXI» сформулював певні критерії у відповідності з якими організації надається статус «соціального підприємства». Зокрема, до них слід віднести:

- працевлаштування вразливих груп населення (ветерани АТО, ВПО, люди з інвалідністю, мешканці сільської місцевості та ін.);

- частина чи весь прибуток від діяльності спрямовується на підтримання статутної діяльності громадських організацій, благодійних організацій чи благодійних фондів;

- частина чи весь прибуток виділяється на фінансування окремих видів послуг для соціально вразливих груп населення / підтримки соціальних, культурних чи спортивних заходів, проектів.

Аналізуючи розвиток соціальних підприємств в Україні за останні кілька років, можна із впевненістю сказати про суттєве збільшення кількості зареєстрованих підприємств з 2012 року до 2016 року з 5 до 34 одиниць відповідно за один рік, що свідчить про активний розвиток даного виду підприємницької діяльності. Така ситуація, на нашу думку, пов'язана із соціально-економічними зрушеннями, що виникли в країні на основі подій політичного характеру. Так, соціально-економічна ситуація у 2014 році

характеризувалася проявами посиленої стагнації та занепадом. Саме тому, виникла гостра необхідність у пошуку альтернативних джерел фінансування та допомоги у вирішенні соціальних проблем найбільш уразливих категорій громадян. Інструментом, за допомогою якого можливо частково вирішити дані соціальні проблеми, стали новоутворені соціальні підприємства.

На сьогоднішній день в Україні використовується обмежена кількість джерел фінансування соціальних підприємств, головними з яких є: гранти від міжнародних фондів та організацій, а також конкурси для соціальних підприємств. Така ситуація спричинена недостатнім розвитком інституту соціального підприємництва в Україні. Щодо міжнародних організацій, то вони відкриті до співпраці, і чекають ініціативи від соціальних підприємств. А от щодо держави, то вона може популяризувати створення та діяльність соціальних підприємств шляхом поширення інформації серед населення у ЗМІ.

В Україні на сучасному етапі її соціально-економічного розвитку спостерігається повільне становлення і розвиток соціального підприємництва. Для вітчизняних соціальних підприємств корисним може виявитися досвід європейських країн, де такі підприємства на ранньому етапі своєї діяльності мають можливість отримувати різноманітні пільги, субвенції від держави та мобілізувати кошти за допомогою реклами власної соціальної діяльності у соціальних мережах Інтернет. Однак, така зорієнтованість може мати і зворотній бік - стати причиною зловживання податковими пільгами, субвенціями та іншими безповоротними активами, що надаються з боку держави (гранти та різні види дотацій). Аналіз вітчизняного досвіду функціонування соціального підприємництва показує, що сама діяльність, рівень розвитку та власне організація роботи СП в Україні дуже відрізняються від їх аналогів у світі. Соціальне підприємництво в Україні, хоч і має перспективи свого розвитку, проте в умовах сьогодні знаходиться на примітивному рівні свого розвитку та, на нашу думку, характеризується наявністю багатьох чинників, що його гальмують.

#### **Список використаних джерел:**

1. Наумова М. Сутність соціального підприємництва та його роль у соціально-економічному розвитку суспільства. *Україна: аспекти праці*. - 2014. - Випуск №4. URL: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&sour>.
2. Куц М. Р. Соціальне підприємництво: основні ідеї і перспективи дослідження в соціології. *Наукові записки* 2015. Том 174. С. 51-55.
3. Мокій А. І., Дацко О. І. Розвиток соціального підприємництва у контексті зміцнення економічної безпеки депресивних. *Економічна безпека і підприємництво*. 2014. № 1 (53). С. 155-166.
4. Борисюк О. В. Основні загрози фінансової безпеки України. *International Scientific-Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization: Conference Proceedings*. January 29, 2016. Klaipeda: Baltija Publishing. 270-271 p.
5. Карлін М. І. Борисюк О. В. Управління державними фінансами: посібник / М.І. Карлін, О. В. Борисюк. Луцьк : ПП Іванюк, 2013. 273 с.